

1 Οκτωβρίου 2017

Η πολιτική κατάσταση στην εποχή της συγκρότησης της Φιλορθόδοξης Εταιρείας (Θανάσης Χρήστου, Αν. Καθηγητής Νεότερης & Σύγχρονης Ιστορίας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=8855>]

Η πολιτική κατάσταση

Ποιο ήταν, όμως, το πολιτικό κλίμα που επικρατούσε τον κρίσιμο εκείνο χρόνο του 1839 και επηρέαζε καταλυτικά τους σχεδιασμούς και τις προτεραιότητες των πολιτικών παραγόντων της ελληνικής επικράτειας, τόσο στο εσωτερικό μέτωπο όσο και στο εξωτερικό; Ποιες ήταν οι ευρύτερες διεθνείς ισορροπίες, πως είχαν διαμορφωθεί στον μείζονα χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και ποιες δυνάμεις επηρέαζαν ουσιαστικά τα δρώμενα στο ελληνικό κράτος;

40 Χαρακτικό από τον ξένο τύπο της εποχής με φανταστική αναπαράσταση του Όθωνα και της συνοδείας του, στον Μπ...

Ο προσανατολισμός της ελληνικής κυβέρνησης ήταν φιλορωσικός και το πρόσωπο-κλειδί στις εσωτερικές διεργασίες και τις διοικητικές πρωτοβουλίες ήταν ο γραμματέας (υπουργός) των Εσωτερικών, Γεώργιος Γλαράκης. Σημαντικό ρόλο επίσης έπαιζε και ο γραμματέας των Εξωτερικών Κωνσταντίνος Ζωγράφος, πολιτικός αρχικά φιλοαγγλικών και στην συνέχεια φιλορωσικών πεποιθήσεων, ο οποίος τον Νοέμβριο του 1839 πήγε στην Κωνσταντινούπολη, για να συγχαρεί τον νέο σουλτάνο Αβδούλ Μετζίτ και ταυτόχρονα επιδίωξε να συνάψει μία εμπορική και πολιτική συμφωνία με την Υψηλή Πύλη, η οποία θα προωθούσε σημαντικά την διακρατική προσέγγιση και την ανάπτυξη του εμπορίου στην Μεσόγειο, ιδιαίτερα μετά την ανακίνηση του Ανατολικού Ζητήματος αυτήν ακριβώς την περίοδο (1839-1841)⁵.

Την προεδρία, ωστόσο, του υπουργικού συμβουλίου την ασκούσε ο ίδιος ο Όθωνας, ο οποίος, παρά τη διαπιστωμένη διοικητική αναποτελεσματικότητά του, δεν

έδειχνε να θέλει να εγκαταλείψει τις παλιές του συνήθειες, να εμπλέκεται σε κάθε είδους κυβερνητική δραστηριότητα. Έτσι, η ρωσική επιρροή στην κυβέρνηση και το έργο της ήταν εκ των πραγμάτων περιορισμένα, εφόσον από την μία πλευρά ο Όθωνας με τις παρεμβάσεις του και από την άλλη οι Βαυαροί στρατιωτικοί και ο ρόλος τους μέσα στο στράτευμα μείωναν κατά πολύ το πεδίο ελεύθερης δράσης. Περιοριστικά για την φιλορωσική παράταξη λειτουργούσε επίσης και η παρουσία του A. J. Fr. de Regny στον οικονομικό τομέα της κυβέρνησης, ο οποίος εκπροσωπούσε την γαλλική επιρροή⁶.

Στα τέλη του 1839 είχε γίνει πλέον σαφές ότι το ρωσικό κόμμα, παρά την πρωτοκαθεδρία του στο κυβερνητικό σχήμα, ήταν ουσιαστικά αποκλεισμένο από τους περισσότερο νευραλγικούς τομείς της διοίκησης, όπως ήταν ο οικονομικός και ο στρατιωτικός, καθώς και ο ευρύτερος συντονισμός του κυβερνητικού έργου. Επίσης, η απροσχημάτιστη αντίθεση του θρόνου στην παραχώρηση συντάγματος, σε συνδυασμό με τον οικονομικό μαρασμό όλων σχεδόν των παραγωγικών τάξεων της χώρας, δημιουργούσε τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη μιας σκληρής και ιδιότυπης αντιπολίτευσης κατά της κυβέρνησης και σε ορισμένες περιπτώσεις και κατά του Όθωνα. Μιας αντιπολίτευσης με ανατρεπτικές διαθέσεις, η οποία προερχόταν -και εδώ είναι το παράδοξο και εντυπωσιακό- από τους κόλπους του ίδιου κόμματος που έδινε τον παλμό και τα περισσότερα στελέχη στην κυβέρνηση⁷.

Οι στόχοι των Φιλορθοδόξων

Ας σκιαγραφηθεί εδώ έστω και αδρά το πανόραμα του προγράμματος, των ιδεολογικών και πολιτικών στόχων, της δράσης των ηγετών και των πρωταγωνιστών της Φιλορθόδοξης Εταιρείας, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο συνυφάνθηκε η παρουσία και η ανάμειξη των φοιτητών στις πράξεις της αποκάλυψης της συνωμοσίας των Φιλορθοδόξων.

Στις 22 Δεκεμβρίου 1839 (3 Ιανουαρίου 1840) ο Εμμανουήλ Παπάς, Μακεδόνας στην καταγωγή, παρουσιάσθηκε εθελοντικά στις δημόσιες Αρχές, με την ιδιότητα μέλους της άγνωστης έως τότε Φιλορθόδοξης Εταιρείας, και παρέδωσε στον Όθωνα μέσω του Τσάμη Καρατάσου έγγραφα, που ενοχοποιούσαν ως αρχηγέτες της εν λόγω οργάνωσης τον Νικήτα Σταματελόπουλο και τον Γεώργιο Καποδίστρια, νεότερο αδελφό του δολοφονημένου κυβερνήτη. Η ανοικτή αυτή καταγγελία επιβεβαίωσε στην κυβέρνηση με αποπλιστικό τρόπο προγενέστερες πληροφορίες της. Μία μέρα αργότερα, η Χωροφυλακή ερεύνησε τα σπίτια του Καποδίστρια και του Σταματελόπουλου και κατάσχεσε έγγραφα, ενώ δύο μέρες αργότερα συνέλαβε και τους δύο. Ταυτόχρονα, οι Αρχές συνέλαβαν στις Σπέτσες και τον πράκτορα της Εταιρείας Νικόλαο Ρενιέρη, Πελοποννήσιο στην καταγωγή,

ο οποίος ετοιμαζόταν να ταξιδεύσει στα Ιόνια Νησιά⁸.

Πρωταρχικός σκοπός της Εταιρείας ήταν η απελευθέρωση των με συμπαγείς ελληνικούς πληθυσμούς οθωμανικών επαρχιών της Θεσσαλίας, της Ηπείρου και της Μακεδονίας, καθώς και η στήριξη της Ορθόδοξης Εκκλησίας που περνούσε μία ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο, εξαιτίας της παρουσίας και των υπόλοιπων χριστιανικών ομολογιών στο ελληνικό κράτος.

[Συνεχίζεται]

5. *ΙΕΕ, τ. 13 (1977), σ. 70-81 και Μ. Θ. Λάσκαρις, Το Ανατολικόν Ζήτημα (1800-1923), Θεσσαλονίκη 1948, σ. 85-93.*

6. *ΙΕΕ, τ. 13 (1987), σ. 76-77.*

7. *I. Wilharm, Die Anfänge des griechischen Nationalstaates (1833-1843), Munchen-Wien 1973, σ. 225-231 και ειδικότερα σ. 230.*

8. *I. Α. Πετρόπουλος, ο.π., τ. 1. σ. 365-367, επίσης Β. Jelavich, «The Philorthodox Conspiracy of 1839», στο: Balkan Studies, τ. 71 (1966), σ. 89-102 και Nachlass Fr. C. von Savigny, Universitätsbibliothek: Munster, K 12, Επιστολή Κ.Δ. Σχινά προς Fr. C. και G. von Savigny, Αθήνα, 30 Δεκεμβρίου 1839.*